



VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Maarit Kumlander

EHDOLLINEN VAI EHDOTON VANKEUSRANGAISTUS?

Liiketalous
2015

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Maarit Kumlander
Opinnäytetyön nimi	Ehdollinen vai ehdoton vankeusrangaistus?
Vuosi	2015
Kieli	suomi
Sivumäärä	35
Ohjaaja	Tuula Hartman

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen lajinvalintaan vaikuttavia tekijöitä. Tutkin, että miten tulkinnanvaraista tai yksiselitteistä Suomen laki on vankeusrangaistustuomiota annettaessa, ja onko vastaajalla mahdollisuus vaikuttaa omaan tuomioonsa.

Tutkimus perustuu pääasiassa aiheeseen liittyvään lainsäädäntöön ja oikeuskirjallisuuteen. Olen käyttänyt tutkimuksessani myös oikeustapauksia, joista olen saanut käytännön esimerkkejä vahvistamaan tutkimukseni teoriaosuudessa käsiteltyjä asioita.

Työn tuloksena voin todeta, että vankeusrangaistuksen lajinvalintaan vaikuttavia tekijöitä on paljon ja tuomiota päätettäessä on käytettävä kokonaisuarkintaa. Samoissa tapauksissa voidaan päätyä eri ratkaisuihin eri oikeusasteissa, joten laki ei anna täysin yksiselitteistä ohjetta rangaistuksen lajinvalintaan.

ABSTRACT

Author	Maarit Kumlander
Title	Imprisonment or a Suspended Sentence?
Year	2015
Language	Finnish
Pages	35
Name of Supervisor	Tuula Hartman

The aim of this thesis was to study the reasons that affect whether the offender's punishment is imprisonment or a suspended sentence. It was studied how consistent the Finnish Law is for any interpretation or unambiguous statements in sentencing an offender. In addition, whether the offender has possibilities of affecting his or her sentence was also examined.

The research is constructed mainly on the legislation and court rulings associated with the subject. In addition, some court cases were presented to give practical examples to support the earlier topics examined in the theoretical section of the thesis.

As a result it was found that there are various factors that affect to the type of an imprisonment sentence. Therefore, whilst sentencing, the judge needs to consider the verdict thoroughly and utterly from every perspective. In equivalent cases, the solutions may vary, depending on whether the instance is the lower or the higher court. Thus, the Finnish Law does not impose totally unambiguous statements whilst considering the type of the imprisonment sentence.

Keywords imprisonment, suspended sentence, judgment, law

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	RANGAISTUS.....	7
	2.1 Seuraamusjärjestelmä	7
	2.2 Rangaistusten jaottelu	7
3	EHDOLLINEN VANKEUSRANGAISTUS	10
	3.1 Ehdollisen kesto ja määräajat.....	10
	3.2 Oheisseuraamukset	11
	3.2.1 Oheissakko	11
	3.2.2 Yhdyskuntapalvelu.....	12
	3.2.3 Valvonta	12
	3.3 Ehdollisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpano.....	13
4	EHDOTON VANKEUSRANGAISTUS	15
	4.1 Sisältö.....	16
	4.2 Yhteinen rangaistus.....	16
	4.3 Täytäntöönpanon periaatteet ja tavoitteet	17
	4.4 Ehdonalainen vapaus	19
	4.5 Elinkautinen vankeus	20
5	EHDOLLISEN JA EHDOTTOMAN VANKEUSRANGAISTUKSEN LAJINVALINTAAN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	23
	5.1 Ensikertalaisuus	23
	5.2 Tekijän aikaisempi rikollisuus	25
	5.3 Alle 18-vuotiaana tehty rikos.....	27
	5.4 Rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys	30
	5.5 Lajinvalinta puolesta ja vastaan puhuvien seikkojen punnintana	31
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
	LÄHTEET.....	35

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Vankilarangaistusten lukumäärä ja kesto (vuotta) 1994–2014

Kuvio 2. Ehdottoman ja ehdollisen vankeuden sekä yhdyskuntapalvelun osuudet eräissä henki-, väkivalta- ja seksuaalirikostuomioissa 2013 (vankeusrangaistusten lkm)

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöaiheen valinta oli minulle melko helppoa. Opiskelujeni yhteydessä työskentelin myyjänä ja kohtasin siellä asiakkaan, joka omien sanojensa mukaan kykeni toimimaan niin, että hän vietti aina talvet kärsien ehdotonta vankeusrangaistusta. Samaan aikaan opinnoissani oli menossa rikosoikeuden opintojakso, jossa käsitelimme ehdotonta vankeusrangaistusta. Silloin päätin, että haluan tutkia ehdotonta ja ehdollista vankeusrangaistusta, ja erityisesti niiden tuomitsemiseen vaadittavia edellytyksiä.

Tutkimuksen tavoitteena on siis selvittää ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen lajinvalintaan vaikuttavat tekijät, ja miten tulkinnanvaraista tai yksiselitteistä Suomen laki on vankeusrangaistustuomiota annettaessa. Tutkin myös vastaajien mahdollisuutta vaikuttaa omaan vankeusrangaistukseensa. Tutkimuksen teoriaosa perustuu lainsäädäntöön ja oikeuskirjallisuuteen. Tutkimuksen empiirinen osio koostuu aiheeseen liittyvistä oikeustapauksista.

Tutkimukseni teoriaosassa käsitelen rangaistusta yleisesti, ehdotonta ja ehdollista vankeusrangaistusta, niiden edellytyksiä ja niiden lajinvalintaan vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen empiirisessä osiossa selvitän oikeustapausten avulla, miten teoriaosassa käsitellyt asiat ja ohjeet toteutuvat käytännössä rangaistuksen lajinvalintaa mietittäessä.

2 RANGAISTUS

Rangaistukselle on tiettyjä tunnusmerkkejä, jotka erottavat sen muista virallisista ja epävirallisista seuraamuksista, joita rikoksesta saattaa seurata. Ensinnäkin rangaistus on oikeudellinen seuraamus, jonka viranomaisen määrää lain nojalla. Rangaistuksen keskeisin tunnusmerkki onkin rankaisuvallan perustuminen lakiin. Se määrätään seurauksena sellaisen normin rikkomisesta, jonka yhteiskunta on kokenut niin tärkeäksi, että se on asetettu sääntelemään kaikkien kansalaisten käyttäytymistä. Rangaistus on siis seuraus lain rikkomisesta ja se sisältää aina tekijään kohdistuvan moitteen. Tuomioistuin tai jokin muu siihen oikeutettu viranomaisen määrää rangaistuksen todettuaan henkilön syyllistyneen siihen rikokseen, josta hänelle on vaadittu rangaistusta. Rangaistuksen määräämisen tavoitteena on tukea asetettuja kieltoja ja käskyjä. Rangaistuksen tuomitsemiseen liittyykin kommunikatiivinen eli viestinnällinen funktio. Tuomioistuin viestittää rangaistuksen määräämisellä, että tekijän menettely on ollut paheksuttavaa. (Tapani & Tolvanen 2011, 8–9)

2.1 Seuraamusjärjestelmä

Seuraamusjärjestelmä koostuu asteittain ankaroituvasta rangaistusjärjestelmästä. Yleiset rangaistuslajit vahvistetaan rikoslain 6 luvun 1§ 1 momentissa ja säännöksessä on vahvistettu myös rikosoikeudellisten rangaistusten ankaruusjärjestys. Säännöksen mukaan yleisiä rangaistuslajeja ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus ja ehdoton vankeus, joista säännöksen mukaisesti ehdoton vankeus on ankarin seuraamuslaji. Yleisten rangaistuslajien ohella rikosoikeudellisessa järjestelmässä on erityisiä rangaistuslajeja, esimerkiksi nuorisorangaistus. Lisäksi on lisärangaistuksia, jotka tuomitaan tuomittavan päärangaistuksen ohella, esimerkiksi sakko. (Melander 2015, 157)

2.2 Rangaistusten jaottelu

Rikoslain rangaistusjärjestelmä koostuu rangaistuksista, jotka voidaan ryhmitellä eri perustein. Perusteena voidaan käyttää oikeushyvää tai etuutta, johon rangaistuksella kajotaan. Voidaan erottaa varallisuusrangaistukset, vapausrangaistukset,

kunniaan kohdistuvat rangaistukset sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvat rangaistukset. Suomen rikoslain tuntemat rangaistukset kohdistuvat kuitenkin ensisijassa vapautteen tai varallisuuteen. (Lappi-Seppälä 2000, 3)

Toinen jaottelutapa perustuu rangaistuksen ulkoiseen muotoon ja toteuttamistapaan eli täytäntöönpanoon. Tällä perusteella erotetaan laitosrangaistukset ja avoseuraamukset. Laitosrangaistus suoritetaan laitosympäristössä, kun taas avoseuraamuksen ideana on panna rangaistus täytäntöön sulkematta tuomittua yhteiskunnan ulkopuolelle esimerkiksi ehdonalainen vankeusrangaistus. (Lappi-Seppälä 2000, 3)

Rangaistukset voidaan ryhmitellä myös kohteen tai kohderyhmän mukaan. Rikoslain 6 luvun 1§:ssä (1195/2004) säädetään rangaistustlajeista niin, että ne kohdistetaan tiettyihin ryhmiin. Joissain tapauksissa rangaistuksen tuomitseminen edellyttää tekijältä määrättyä asemaa tai ominaisuutta. Yleisellä rangaistuksella taas tarkoitetaan rangaistusta, joka voidaan tuomita kenelle tahansa rikoslain alaiselle henkilölle. Tällaisia rangaistuksia ovat rikesakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. Erityiset rangaistukset voidaan tuomita ainoastaan tietyssä asemassa oleville henkilöille, kuten virkamiehille, sotilaille tai alle 18-vuotiaille. Perinteisesti rangaistuksia on tuomittu ainoastaan luonnollisille henkilöille. Rikosoikeudellisen vastuun ulottaminen yrityksiin ja yhteisöihin onkin ollut yksi keskeinen rikosoikeusajattelun muutos viime vuosikymmeninä. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat muutokset tehtiin rikoslakiin vuonna 1993 (HE 95/1993). Erityisenä päärangaistuksena voidaankin pitää uutena seuraamuksena käyttöön otettua oikeushenkilölle tuomittavaa yhteisösakkoa. (Lappi-Seppälä 2000, 3)

Neljäntenä rangaistusten ryhmittelyperusteena on niiden käyttötapa. Päärangaistuksia voidaan käyttää rikoksen ainoina seuraamuksina, kun taas lisärangaistus voidaan määrätä ainoastaan yhdessä toisen rangaistuksen kanssa. Rikoslaki ei tunne varsinaisia yleisiä lisärangaistuksia. Yhdyskuntapalvelua tai sakkoa voidaan tuomita ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena, mutta niiden lukeminen tässä tarkoitettulla tavalla lisärangaistuksiin on tulkinnanvaraista, koska ne ovat myös

yleisiä pääraugaistuksia. Erityisenä lisäraugaistuksena voidaan kuitenkin mainita esimerkiksi viraltapano, joka voidaan tuomita virkamiehelle pääraugaistuksen yhteydessä. (Lappi-Seppälä 2000, 3–4)

3 EHDOLLINEN VANKEUSRANGAISTUS

Tässä luvussa käsittelen ehdollisen vankeusrangaistuksen kestoa ja määräaikoja sekä oheisseuraamuksia, joita voidaan tuomita ehdollisen vankeuden lisäksi tehostamaan rangaistusta. Käsittelen myös pintapuolisesti ehdollisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa. Myöhemmin tutkimuksessa käsittelen tarkemmin ehdollisen vankeuden edellytyksiä ja sitä puoltavia seikkoja tuomiota annettaessa.

3.1 Ehdollisen kesto ja määräajat

Ehdollinen vankeus tarkoittaa tekijän tuomitsemista vankeuteen, mutta vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämistä määräajaksi.

”Kun vankeus tuomitaan ehdollisena, rangaistuksen täytäntöönpano lykkääntyy koeajaksi. Ehdollisen vankeuden koeaika on vähintään vuosi ja enintään kolme vuotta. Koeaika alkaa tuomion julistamisesta tai antamisesta. Rangaistus laukeaa, jollei sitä määrätä täytäntöön pantavaksi” RL 2b:3 (14.6.2001/520).

Tuomittu rangaistus on siis ehdollinen tuomioistuimen tuomiossa asettaman määräajan, jota kutsutaan koeajaksi. Jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, hänelle tuomittu ehdollinen vankeusrangaistus voidaan määrätä täytäntöön pantavaksi. (Melander 2015, 168–169)

Vain määräaikainen, enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, esimerkiksi törkeästä pahoinpitelystä tai törkeästä kavalluksesta. Lainsäädännössä asetettu kahden vuoden yläraja ehdollisen vankeusrangaistuksen tuomitsemiselle merkitsee olettaa ehdollisen käytön yleisyydestä lyhyissä vankeusrangaistuksissa. Mitä lyhyempi tuomittava vankeusrangaistus on, sitä painavampien perusteiden tulisi puoltaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitsemista. Alle kahden vuoden vankeustuomioissa ehdollisen vankeusrangaistuksen tulisi olla pääsääntö. Vankeusrangaistuksen tuomitseminen taas ehdollisena edellyttää sitä painavampia perusteluita, mitä lähempänä tuomittava rangaistus on kahta vuotta. Ehdollisen vankeusrangaistuksen edellytykset vähenevät siis rikok-

sen törkeyden ja rangaistuksen pituuden kasvaessa. Että teosta ylipäänsä tuomittaisiin lähes kahden vuoden vankeusrangaistus, teon täytyy olla vakava. Kysymys on kuitenkin kokonaisharkinnasta eli kahdenkin vuoden vankeusrangaistus voidaan tarvittaessa määrätä ehdolliseksi. (Melander 2015, 169)

3.2 Oheisseuraamukset

Joissain tapauksissa ehdollista vankeusrangaistusta ei pidetä riittävänä seuraamuksena. Tuomioistuin voi tuomita oheisseuraamuksien, joita ovat sakko, yhdyskuntapalvelu ja, alle 21-vuotiaana rikoksen tehneille, valvonta. Niitä käyttäessä ehdollinen vankeusrangaistus oheisseuraamuksien kanssa sijoittuu asteittain ankaroituvassa rangaistusjärjestelmässä yksin käytettävän ehdollisen vankeuden yläpuolelle. Oheisseuraamukset tulevat kysymykseen, jos ehdollista vankeutta on yksin pidettävä riittämättömänä rangaistuksena tuomittavana olevasta rikoksesta. (Melander 2015, 171)

3.2.1 Oheissakko

Ehdollisen vankeusrangaistuksen ohella tuomittavaa sakkoa kutsutaan oheissakoksi. Oheissakkoa voidaan käyttää, vaikka rikossäännöksen rangaistusasteikossa ei olisi sakkoa mainittu kysymykseen tulevana seuraamuslajina. Sovellettavaksi tulevat yleiset sakkoa koskevat säännökset. Mahdollista on siis tuomita 1–120 päiväsakkoa ehdollisen vankeuden ohella. Päiväsakon rahamäärä vahvistetaan sakoitettavan maksukyvyyn mukaan. Taustalla ovat yhdenvertaisuuden asettamat vaatimukset. Sakon kokonaismäärä saadaan, kun kerrotaan päiväsakon lukumäärä päiväsakon rahamäärällä. Tuomittu päiväsakko on muunnettava vankeudeksi, jos sakkojen maksaminen on laiminlyöty eikä niitä ole saatu perittyä. Tuomittavan ehdollisen rangaistuksen pituus ei vaikuta oheissakon käyttöön. (Melander 2015, 171)

Useampaan kuin joka toiseen ehdolliseen vankeuteen liitetään tehosteeksi oheissakko. Ne keskittyvät voimakkaasti liikennejuopumusrikoksiin, sillä tilastojen mukaan 92 prosenttia oheissakoista määrätään liikennejuopumuksista ja liikennerikoksista. Muissa rikoksissa oheissakkoa määrätään noin 20 prosentissa ehdolli-

sista vankeusrangaistuksista. Oheissakon vähäistä käyttöä muissa rikoksissa voi selittää se, että mittaamissuosituksissa oheissakon tuomitseminen edellyttää yhtä tai useampaa aikaisempaa ehdollista vankeusrangaistusta. (Tapani & Tolvanen 2011, 145)

3.2.2 Yhdyskuntapalvelu

Oheisseuraamuksena voidaan käyttää yhdyskuntapalvelua, jos tuomittu ehdollinen vankeusrangaistus on vuotta pidempi. Käytännössä yhdyskuntapalvelu tuomitaan oheisseuraamukseksi suhteellisen vakavista rikoksista. Esimerkkinä voidaan käyttää ensikertalaiselle törkeästä veropetoksesta ja törkeästä kirjanpitorikoksesta tuomittavaa yhteistä yli vuoden ehdollista vankeutta. Yhdyskuntapalvelua voidaan tällöin tuomita ehdollisen vankeuden ohella vähintään 20 ja enintään 90 tuntia. Tuomioistuimien ei voi tuomita oheisseuraamukseksi samanaikaisesti sakkoa ja yhdyskuntapalvelua. (Tapani & Tolvanen 2011, 145–146)

Oheisseuraamuksena tuomittavaan yhdyskuntapalveluun sovelletaan yhdyskuntapalvelua koskevia yleisiä säännöksiä. Yhdyskuntapalveluksen edellytyksenä on, että rikoksentekijä on antanut sille suostumuksensa ja että tekijän voidaan olettaa suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta. Tätä varten tekijästä laaditaan soveltuvuusselvitys, jossa arvioidaan tekijän mahdollisuudet selviytyä yhdyskuntapalvelusta. Jos yhdyskuntapalvelukseen tuomittu rikkoo yhdyskuntapalveluun kuuluvia velvollisuuksia, hänelle annetaan ensisijaisesti kirjallinen tai suullinen huomautus. Törkeä velvollisuuksien rikkominen voi johtaa yhdyskuntapalvelun keskeyttämiseen, jolloin tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta muuntaa suorittamatta olevan yhdyskuntapalvelun vankeudeksi. (Melander 2015, 171)

3.2.3 Valvonta

Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan määrätä ehdollisen vankeuden lisäksi koeajaksi valvontaan, jos sitä on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi ja uusien rikosten ehkäisemiseksi. Valvonnan tarve selvitetään erillisessä henkilötutkinnassa. Tutkinta vaaditaan nuoresta, joka rangaistavan teon tehdessään on ollut 15–20-vuotias. Tutkinnassa selvitetään nuoren elämänti-

lannetta, otetaan kantaa ehdolliseen vankeusrangaistukseen liitettävään valvontaan sekä arvioidaan eri seuraamusvaihtoehtojen vaikutusta nuoren tilanteeseen. (Lappi-Seppälä 2006, 113)

Valvonnan tarkoituksena on pyrkiä estämään tuomittua tekemästä uutta rikosta ja tukea häntä hänen pyrkiessään elämään nuhteettomasti. Valvonnassa yhdistyvät kontrollin sekä erityisesti tuen ja ohjauksen tavoitteet. Valvonnan järjestämisestä vastaa Kriminaalihuoltolaitos yhteistyössä kunnallisen sosiaalitoimen kanssa. Käytännössä valvonta koostuu pääsääntöisesti tapaamisista ja yhteydenotoista. Valvonnan alkaessa laaditaan yhdessä yksilöllinen valvontasuunnitelma, jossa määritellään valvonta-ajan tavoitteet ja keinot. Valvontakäynneillä käsitellään tämän suunnitelman mukaisesti erilaisia teemoja esimerkiksi keskusteluiden, tehtävien ja harjoitusten avulla. Myös erilaiset yhteistyöhankkeet, ryhmät, kurssit ja yhteistyö läheisten ja eri viranomaisten kanssa ovat valvonta-aikana mahdollisia. (Lappi-Seppälä 2006, 113–114)

Rikoslain 6 luvun 10 §:ssä tarkoitettu valvonta-aika alkaa kulua siitä, kun tuomittu on antanut suostumuksensa valvonnan täytäntöönpanon aloittamiseen tai, kun tuomio on tullut lainvoimaiseksi valvontaa koskevalta osaltaan. Valvonta-aika päättyy viimeistään, kun ehdollisen vankeuden koeaika loppuu. Rikosseuraamuslaitos voi myös valvojan esityksestä lakkauttaa valvonnan, kun tuomittu on vähintään kuusi kuukautta kestäneen valvonta-ajan käyttäytynyt moitteettomasti ja on muutenkin aiheutta otaksua, ettei valvonnan jatkaminen ole tarpeen. (Tapani & Tolvanen, 283)

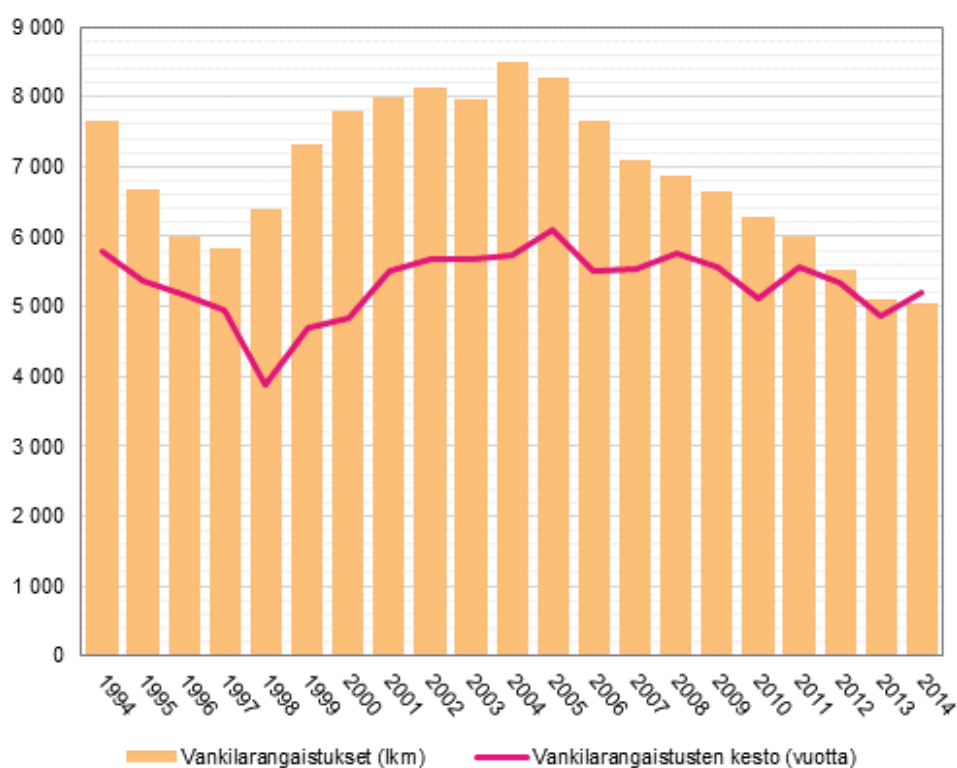
3.3 Ehdollisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpano

Ehdollinen vankeusrangaistus raukeaa, ellei sitä määrätä täytäntöön pantavaksi koeaikana tehdyn rikoksen johdosta (RL 2b:3.2). Tuomioistuimien voi siis määrätä ehdollisen vankeuden täytäntöön pantavaksi, jos koeaikana tehdystä rikoksesta on tuomittava ehdottomaan vankeusrangaistukseen ja syyte uudesta rikoksesta on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Ehdollista vankeusrangaistusta ei voida panna täytäntöön, jos on tehty rikos jo ennen kuin ehdollinen tuomio on annettu. (Tapani & Tolvanen 2011, 281)

Kun tuomioistuin tekee päätöksen täytäntöönpanosta, se voi määrätä, että ehdollinen vankeusrangaistus pannaan täytäntöön joko kokonaan tai vain osaksi. Jälkimmäisessä tapauksessa rangaistus jää muulta osin ehdolliseksi entisiin koeajoin. Täytäntöönpantavasta ehdollisesta rangaistuksesta sekä uudesta rikoksesta tuomiin yhteinen vankeusrangaistus rikoslain 7 luvun säännösten mukaisesti. Uuteen rangaistukseen tulee sisältyä aikaisempi ehdollinen vankeusrangaistus sekä koeajalla tehdyistä rikoksista seuraavat rangaistukset, jotka samalla kertaa käsitellään ja päätetään kyseisessä oikeudenkäynnissä. Näistä rikoksista vähintään yhden täytyy olla tehty koeaikana ja lisäksi niin vakava, että siitä seuraa tuomioistuimen mukaan ehdoton vankeusrangaistus. (Boucht & Frände 2008, 241–242)

4 EHDOTON VANKEUSRANGAISTUS

Jos tuomioistuin harkitsee kahden vuoden tai lyhyemmän vankeusrangaistuksen osalta ehdolliselle vankeudelle olevan esteperusteita tai, jos tuomittavana on yli kahden vuoden vankeusrangaistus, vankeus tuomitaan ehdottomana. Tällöin merkitystä on ennen muuta vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa sekä ehdonalaista vapauttamista koskevilla säännöksillä. Vankeuden täytäntöönpanoa koskevat säännökset ovat pääasiassa 1.10.2006 voimaan tullessa vankeuslaissa (767/2005). (Melander 2015, 172)



Kuvio 1. Vankilarangaistusten lukumäärä ja kesto (vuotta) 1994–2014. (Tilastokeskus 2014)

Tilastokeskuksen tietojen mukaan käräjäoikeuksissa ehdottomaan vankeuteen tuomittuja oli vuonna 2014 hieman yli 5 000. Ehdottomaan vankeuteen tuomittujen määrä on vuosittain vähentynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana. Vankeusaikaa vuonna 2014 ehdottomaan vankeuteen tuomituille kertyi kuitenkin yhteensä 5 200 vuotta, noin 7 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Kahdeksan

vuoden tai sitä pidempiä ehdottomia rangaistuksia tuomittiin 82 kappaletta, lähinnä henki- ja huumausainerikoksista. Elinkautisia vankeusrangaistuksia tuomittiin henkirikoksista 16 kertaa. Kaikista ehdottomista vankeusrangaistuksista alle kolmen kuukauden mittaisia oli 35 prosenttia. Näistä 41 prosenttia oli seurausta liikenne rikoksista, 32 prosenttia omaisuusrikoksista ja 12 prosenttia henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. (Tilastokeskus 2014)

4.1 Sisältö

Vankeusrangaistuksen sisältönä on vapauden menettäminen tai sen rajoittaminen RL 2c:1. Säännös tarkoittaa, että vankeusrangaistuksen tarkoitus on kohdistua yksinomaan tuomitun vapauteen, ei muihin perusoikeuksiin. Tosiasiallisesti vankeudella on kuitenkin vaikutuksia myös muihin perusoikeuksiin. Perinteisesti vapauden menettäminen on tapahtunut tuomitun sulkemisella rangaistuslaitokseen. (Melander 2015, 172)

Vankeutta voidaan tuomita joko elinkaudeksi tai määräajaksi (RL 2:2, 697/1991). Määräaikaisena tuomitun vankeusrangaistuksen yleinen vähimmäispituus on 14 vuorokautta ja enimmäiskesto 12 vuotta. Useammasta rikoksesta tuomittavan yhteisen vankeusrangaistuksen pituus ei saa ylittää 15 vuotta. Jos tuomitun suoritettavaksi tulee samalla kertaa useampia vankeusrangaistuksia, rangaistukset laskeetaan yhteen. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen yhteenlaskettu aika ei kuitenkaan saa ylittää 20 vuotta. Yksinomaan vankeutta sisältävät asteikot voivat sisältää sekä enimmäis- että vähimmäisrangaistuksen sisältäviä. Esimerkiksi taposta tuomitaan vankeutta määräajaksi vähintään kahdeksan vuotta. Tuomittavan vankeuden enimmäispituudeksi tulee näin määräaikaisen vankeuden yleinen enimmäispituus, 12 vuotta. (Lappi-Seppälä 2000, 110)

4.2 Yhteinen rangaistus

Rikoslaki on kirjoitettu sillä oletuksella, että yksi tekijä tekee yhden rikoksen, josta hänet tuomitaan rangaistukseen. On kuitenkin tavallista, että syytetyllä on oikeuden eteen joutuessa useita rikoksia tunnollaan. Tällöin hänelle on tuomittava yhteinen rangaistus kaikista tekemistään rikoksista. Tuomarin on kuitenkin tiedet-

tävä, miten moni rikos vaikuttaa rangaistusasteikkoihin ennen kuin hän voi määrätä konkreettisen rangaistuksen useammasta rikoksesta. (Boucht & Frände 2008, 230)

Yksinkertaisin ratkaisu olisi soveltaa tarjolla olevia rangaistusasteikkoja. Tällaisessa tilanteessa kolme törkeää varkautta johtaisi vähintään 4 kuukauden ja enintään 4 vuoden vankeuteen. Kokonaisuutena arvioiden tällaisesta järjestelmästä seuraisi kuitenkin selvästi ankarampi rangaistus sille, joka kulloisenkin rikoksen tehtyään ehditään tuomita ennen uuden rikoksen tekemistä. Ja koska rikosoikeudessa pyritään minimoimaan rikollisuudesta aiheutuvat kustannukset myös tekijälle aiheutuvan kärsimyksen muodossa, lainsäätäjä on valinnut RL 7:2:ssä eräänlaisen kompromissiratkaisun. Pääsääntönä yhteistä rangaistusta tuomittaessa on, että rangaistusmaksimi on lupa ylittää. Moni muu normi kuitenkin täsmentää tätä sääntöä. Eri rikosten maksimirangaistusten yhteenlaskettua määrää ei ensinnäkään saa ylittää. Tätä kutsutaan yhteenlaskusäännöksi. (Boucht & Frände 2008, 230–231)

4.3 Täytäntöönpanon periaatteet ja tavoitteet

Vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta vastaa vankeinhoitolaitos, jonka toimintaa ohjaa oikeusministeriön vankeinhoito-osasto (VAHO). Vankeuden täytäntöönpanoa koskevat säännökset ovat pääasiassa 1.10.2006 voimaan tulleessa vankeuslaissa (767/2005). Vankeusrangaistukseen sisältyvä rangaistus koostuu pelkästään vapaudenmenetyksestä. Muita vankien käyttäytymistä tai toimintaa koskevia rajoituksia voidaan käyttää vain siinä määrin kuin laitoksessa pitämisen varmuus ja laitoksen järjestys vaativat. (Lappi-Seppälä 2000, 110)

Vankien kohtelun perussääntönä on oikeudenmukaisen ja ihmisarvoisen kohtelun vaatimus sekä syrjinnän kieltö:

”Vankeja ei saa perusteettomasti asettaa keskenään eri asemaan rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliit-

tisen tai ammatillisen toiminnan tai muuhun näihin rinnastettavan seikan perusteella” (RTL 1:5, 128/1995). (Lappi-Seppälä 2000, 111)

Vankeusrangaistuksen perusongelmia on laitostumisen riski. Laitostuminen viittaa vangin roolin sisäistämiseen ja suljetuille laitoksille ominaiseen piirteeseen totuttaa asukkaat laitoksen omiin rutiineihin. Rutiinien sisäistäminen on itsessään välttämätöntä, jotta vanki selviäisi rangaistuksestaan ja pärjäisi laitosympäristössä. Näistä taidoista ei kuitenkaan ole hyötyä vapaassa yhteiskunnassa. Pahimmillaan laitostuminen johtaakin tilanteeseen, jossa vanki kokee vankilan vapaata yhteiskuntaa helpommaksi ja paremmaksi paikaksi elää. Lievemässä muodossa se rapauttaa yhteiskunnassa tarvittavia elämäntaitoja. Laitostumisen riskien minimointi onkin täytäntöönpanon tavoitteiden ja peruseriaatteiden keskeisiä johtoajatuksia. (Lappi-Seppälä 2000, 111–112)

Täytäntöönpanon keskeisiä tavoitteita ovat yhteiskunnan turvallisuudesta huolehtiminen ja toisaalta vankeusrangaistusten aiheuttamien haittojen minimoiminen sekä siihen liittyen vangin selviytymisen tukeminen ja yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen. Näitä tavoitteita edistetään mm. huolehtimalla laitosten sisäisestä järjestyksestä, väkivallattomasta ja päihdeettömästä ympäristöstä sekä säilytysvarmuudesta. Rangaistusten välitön kyky muuttaa tuomitun käyttäytymistä on osoittautunut yleisesti odotettua heikommaksi. Vankeusrangaistusten käyttöä ei voi perustella tarkoituksin muuttaa sen kohteeksi joutuva entistä paremmaksi ihminen, ettei laitosrangaistusten käyttöä voi motivoida sillä, että tekijän tuomitseminen olisi eduksi hänen vastaisen sosiaalisen selviytymisensä kannalta. (Lappi-Seppälä 2000, 111-112; Salminen & Toivonen 2002, 55)

Laitosrangaistuksia käytettäessä on samalla pyrittävä siihen, etteivät ne vaikeuta tekijän tulevaa sosiaalista selviytymistä, vaan mahdollisuuksien mukaan tukevat tuomittua hänen pyrkimyksissään rikoksettomaan elämään. Hoitoideologian kritiikin yhtenä seurannaisvaikutuksena olikin liiallinen passiivisuus toimivien vankeinhoito-ohjelmien kehittämisessä. Hyvin suunnitelluilla tuomitun kognitiivisten taitojen, ongelmanratkaisukyvyyn ja rationaalisen ajattelun kehittämiseen tähtäävil-

lä ohjelmilla kyetään vähentämään rikoksen uusimista melko merkittävässä määrin. (Lappi-Seppälä 2000, 113)

Toimintaohjelmat ovat tulleet myös osaksi Suomen vankeinhoitotyötä. Esimerkiksi usein tappeluihin joutuville ja impulsiiviseen väkivaltaan joutuville on suunniteltu suuttumuksen hallintakurssi, seksuaalirikoksille on omaan ajatteluun ja käyttäytymiseen paneutuva STOP-ohjelmansa ja päihdeongelmallisille monenlaisia päihdekuntoutusohjelmia. Päihteiden väärinkäyttö ja päihdeongelmat ovatkin yksi merkittävimmistä uusintarikollisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Oppimisohjelmat rakentuvat oppitunneista, joiden aikana vanki käytännön harjoittelun avulla oppii huomaamaan, miten oma käyttäytyminen riippuu siitä, miten ajattelee. Menetelmä antaa työvälineet, joiden avulla voi paremmin kontrolloida omia ajatuksiaan ja sen kautta omaa käyttäytymistään. Ohjelma opettaa itsenäisen ajattelun taitoja, mutta ei tarjoa oikeita vastauksia. Tavoitteena on kehittää mm. itsekontrollia, sosiaalisia taitoja sekä luovaa ja kriittistä ajattelua. Ohjelma tähtää myös asenteiden muutokseen ja suurempaan tunteiden hallintaan. (Lappi-Seppälä 2000, 113; Kurki, Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 67)

Suunnatut ja räätälöidyt toimintaohjelmat koskevat vain pientä osaa vangeista. Vankeinhoitoa ei siten voi järjestää yksin niiden varaan. Suunnitelmallisten ja jäsenytenäisten täytäntöönpano-ohjelmien ohella on tarpeen korostaa vankeja koskevaa sosiaalisen kuntoutuksen yleistavoitetta. Tässä keskeisellä sijalla ovat täytäntöönpanomuodot, joilla edistetään tuomitun elämänhallintaa. Vastaavasti on vältettävä täytäntöönpanomuotoja, jotka osaltaan ovat lisäämässä esimerkiksi rikoksentekijän syrjäytymisen, leimautumisen ja urautumisen riskejä. (Lappi-Seppälä 113–114)

4.4 Ehdonalainen vapaus

Suomessa on käytössä ehdonalaisen vapauden järjestelmä, joka tarkoittaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun vangin päästämistä suorittamaan loppuosa rangaistuksesta vapaudessa. Ehdonalaisen vapauttamisen järjestelmä mahdollistaa rangaistusajan suunnitelmallisen toteuttamisen sekä vangin integroimisen yhteiskuntaan että vankiin kohdistuvat valvontatoimenpiteet vankilasta vapautu-

misen jälkeen. Ehdonalaisen vapauden järjestelmä on Euroopassa ehdoton pääsääntö. Se on käytössä kaikissa Pohjoismaissa ja Länsi-Euroopan maissa sekä myös lähes poikkeuksetta Itä-Euroopan maissa. (Melander 2015, 172–173)

Pääsäännön mukaan määräaikaista vankeutta suorittava on päästettävä ehdonalaiseen vapauteen, kun vanki on suorittanut kaksi kolmasosaa hänelle tuomitusta ehdottomasta vankeusrangaistuksesta. Jos vanki on tehnyt rikoksen alle 21-vuotiaana, hänet päästetään ehdonalaiseen vapauteen hänen suorittuaan määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta puolet. Vankeinhoidollisesti ensikertalaiset eli henkilöt, jotka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana eivät ole suorittaneet vankeusrangaistusta vankilassa, vapautuvat, kun rangaistusajasta on kulunut puolet. Jos rikos on tehty alle 21-vuotiaana, vapautuvat vankeinhoidollisesti ensikertalaiset, kun rangaistusajasta on kulunut kolmannes. Joka tapauksessa ehdonalaiseen vapauteen päästään vasta 14 vankeuspäivän jälkeen. Lisäksi ehdonalaiseen vapauttamisen lykkääminen on tietyin edellytyksin mahdollista esimerkiksi, jos vangin käyttäytymisen perusteella on olemassa ilmeinen vaara rikokseen syyllistymisestä ja lykkääminen on tarpeen rikoksen ehkäisemiseksi. (Melander 2015, 173)

Ehdonalaiseen vapautettu on vapaudessa vapauttamishetkellä jäljellä olevan jäännösrangaistuksen mittaisella koeajalla. Koeajan pituus on kuitenkin enintään kolme vuotta. Jos vanki tekee koeaikana rikoksen, jäännösrangaistus on mahdollista määrätä täytäntöön pantavaksi. Syyttäjän on tätä kuitenkin vaadittava ja koeaikana tehdystä rikoksesta olisi tuomioistuimen harkinnan mukaan tuomittava ehdotonta vankeutta. Lisäksi syyte uudesta rikoksesta on tullut nostaa vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta ja uudesta rikoksesta tuomitaan yhteinen vankeusrangaistus RL 7 luvun säännösten mukaisesti. (Melander 2015, 173)

4.5 Elinkautinen vankeus

Ankarin mahdollinen rangaistus suomalaisessa rangaistusjärjestelmässä on elinkautinen vankeus. Murhasta elinkautinen on säädetty ainoaksi mahdolliseksi seuraamukseksi ja käytännössä murhasta myös tuomitaan elinkautinen, ellei tapauk-

seen sovellu asteikon vähentämisperuste. Lisäksi elinkautinen sisältyy rangaistusmaksimina tiettyjen rikosten rangaistusasteikkoihin. Elinkautinen on mahdollista tuomita joukkotuhonnasta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan ja sen törkeästä tekemuodosta, törkeästä maanpetoksesta, törkeästä vakoilusta, törkeästä valtiopetoksesta sekä terroristisessa tarkoituksessa tehdystä taposta. (Melander 2015, 178–179)

Elinkautisesta vankeudesta voi vapautua joko tasavallan presidentin armahduksella tai, vuoden 2006 lokakuun alusta voimaantulleen lain mukaan, hakemalla ehdonalaiseen vapauteen. Elinkautisvanki voidaan RL 2c:10.1:n mukaan päästää ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan, kun vankilassaoloaika on kestänyt 12 vuotta. Kun kysymys on rikoksen alle 21-vuotiaana tehneestä, elinkautisvanki voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan, kun vankilassaoloaika on kestänyt 10 vuotta. Elinkautisvangin vapauttamisesta päättää Helsingin hovioikeus. Pääsääntö on, että asia tulee vireille vangin hakemuksesta, mutta poikkeustapauksissa myös Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön hakemuksesta. Rikosseuraamuslaitoksen aloitteesta asia voi tulla vireille, jos vanki on vakavan sairauden tai vaikean vamman takia hengenvaarassa ja häntä ei voida asianmukaisesti hoitaa vankilassa tai jos on kysymyksessä muu erityinen syy, kuten vangin erityisen korkea ikä. Elinkautisvangin ehdonalaista vapauttamista koskevassa harkinnassa on kiinnitettävä huomiota ensinnäkin elinkautiseen vankeuteen johtaneen rikoksen tai rikosten laatuun ja törkeyteen. Jos rikos on murhaksikin erityisen törkeä, tällä on pääsääntöisesti vapauttamista myöhentävä vaikutus. Joillakin elinkautisvangeilla murha taas voi olla aivan poikkeuksellisessa elämäntilanteessa tehty ainutkertainen teko, joka tällä perusteella voi puoltaa ehdonalaista vapauttamista välittömästi kahdentoista vankilavuoden jälkeen. Harkinnassa huomioidaan myös tuomitun mahdollinen myöhempi rikollisuus. Jos vanki jatkaa rikollista toimintaa rangaistusaikana, tällä on pääsääntöisesti vapauttamista myöhentävä vaikutus. Kolmanneksi harkinnassa on huomioitava mahdollinen ilmeinen törkeän rikoksen vaara. Jos on olemassa ilmeinen vaara, että vanki vapauduttuaan syyllistyy henkeä, terveyttä tai vapautta törkeästi loukkaavaan rikokseen, vapauttaminen pääsääntöisesti myöhentyy. Neljänneksi huomiota kiinnitetään vielä rangaistusajan suunnitelman toteutumiseen sekä vangin vankila-aikaiseen käyttäytymiseen.

Tämä tarkoittaa, että vanki selvästi omalla käyttäytymisellään vaikuttaa ehdonlaiseen vapauttamiseen. Lisäksi käytännössä vapauttamisharkinnassa huomioidaan myös vangin mahdollinen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen. (Melander 2015, 179–181)

5 EHDOLLISEN JA EHDOTTOMAN VANKEUSRANGAISTUKSEN LAJINVALINTAAN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Tässä luvussa käsittelen tarkemmin ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen edellytyksiä ja niiden lajINVALINTAA puoltavia seikkoja tuomiota annettaessa. Olen ottanut mukaan myös oikeustapauksia tuomaan esille käytännön esimerkkejä aiheesta.

5.1 Ensikertalaisuus

Ensikertalaisena rangaistus tuomitaan usein ehdollisena, vaikka teolla aiheutettaisiin huomattavaakin vahinkoa. Merkitystä on erityisesti rikollisen menettelyn kestolla sekä aiheutetun vahingon määrällä. (Tapani & Tolvanen 2011, 131–132)

Tästä voidaan käyttää esimerkkinä ratkaisua KKO 1997/140. Käräjäoikeus lausui selvitetyn, että A oli hankkiakseen itselleen oikeudetonta taloudellista hyötyä katteettomilla lupauksilla, valheellisilla tiedoilla ja B:n mielenterveydellistä häiriötä hyväksikäyttäen erehdyttänyt B:n antamaan vastikkeettomasti itselleen yhteensä noin 900 000 markkaa rahaa, mikä määrä oli kokonaisuudessaan aiheutunut B:n taloudelliseksi vahingoksi. Koska petoksessa oli tavoiteltu huomattavaa hyötyä, aiheutettu asianomistajalle erityisen tuntuva vahinko ja rikos oli tehty käyttämällä hyväksi B:n erityistä heikkoutta, tekoa oli pidettävä törkeänä. Vaikka A:ta ei ollut aikaisemmin tuomittu vapausrangaistukseen, niin rikoksen vahingollisuuden ja rikoksen osoittaman syyllisyyden vuoksi yleinen lainkuuliaisuus vaati A:n tuomitsemista ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Käräjäoikeus tuomitsi A:n törkeästä petoksesta 1 vuodeksi 8 kuukaudeksi vankeuteen ja velvoitti hänet suorittamaan B:lle korvaukseksi aiheuttamastaan vahingosta 900 000 markkaa korkoineen. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. (KKO 1997/140)

Korkein oikeus taas katsoi, että rikoksen erityistä moitittavuutta ilmentävistä seikoista huolimatta A:lle tuomittu 1 vuoden 8 kuukauden vankeusrangaistus on yleiseen rangaistuskäytäntöön verrattuna liian ankara. Rikoksen moitittavuutta osoittavat seikat puoltavat rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana. A:ta ei ole kuitenkaan aikaisemmin tuomittu rikoksesta rangaistukseen ja A tuomitaan hänen

taloudellisiin oloihinsa nähden huomattavaan vahingonkorvausvelvollisuuteen. A:n rikoksellaan asianomistajalle aiheuttama vahinko ei ole määrältään niin suuri, että se sinänsä vaatisi ehdottoman rangaistuksen määräämistä. Nämä seikat siis puoltavat rangaistuksen tuomitsemista ehdollisena. Korkein oikeus on päätenyt siihen, että rikoksen laadusta huolimatta yleisen lainkuuliaisuuden ylläpitäminen ei tässä tapauksessa edellytä rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana. Korkein oikeus muuttaa hovioikeuden tuomiota siten, että A:lle tuomittu vankeusrangaistus alennetaan yhdeksi vuodeksi vankeutta ja se määrätään ehdolliseksi koetusajaksi. Muilta osin hovioikeuden tuomio jää pysyväksi. (KKO 1997/140)

Olisi kuitenkin ollut perusteltua päätyä myös yhden vuoden ehdottomaan tuomioon. Ensinnäkin kyseisen tapauksen taloudellisen vahingon suuruutta voidaan pitää erittäin huomattavana, kun se aiheutetaan yksityishenkilölle. Rikoksen mitaamisessa ei tule myöskään ottaa huomioon säännönmukaista seuraamusta, kuten vahingonkorvausvelvollisuutta, kuin poikkeuksellisesti. Tapani ja Tolvanen (2011) epäilevätkin, että korkein oikeus on antanut merkitystä vahingonkorvausvelvollisuuden määrälle suhteessa A:n taloudellisiin oloihin. Kun A:ta ei tuomita ehdottomaan vankeuteen, on hänellä paremmat mahdollisuudet korvata vahinko esimerkiksi ansiotuloillaan. Tähän epäilykseen on mahdotonta saada vastausta, koska ei voida tietää, aikooko vastaaja täyttää hänelle tuomitun vahingonkorvausvelvollisuuden. Suurena vaikuttajana ratkaisuun olivat kuitenkin tekijän ensikertalaisuus ja vahinkojen määrä. (Tapani & Tolvanen 2011, 132–133)

Ratkaisussa KKO 2001:24 päädyttiin toisenlaiseen lopputulokseen arvioitaessa huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelua. A tuomittiin avunannosta kirjanpitorikokseen sekä törkeään veropetokseen yhteiseen yhden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Tässä ratkaisussa Korkein oikeus painotti perusteluissaan, että taloudellisen hyödyn hankkimiseen tähtäävä rikos on sitä moitittavampi, mitä suurempi hyöty tai aiheutettu vahinko siitä on koitunut. A oli avunantajana teoissa, joiden tarkoituksena oli nimenomaan huomattavan taloudellisen hyödyn hankkiminen asianomistajan kustannuksella. Ehdollista vankeutta ei puoltanut myöskään se, että A:n rikoksillaan itselleen saama hyöty, 25 000 markkaa, oli ollut suhteellisen pieni verrattuna hänen edesauttamillaan teoilla aiheutettuun yli 1,1 mil-

joonan markan vahinkoon sekä sitä vastaavaan A:n korvausvelvollisuuteen. Huomattava vahingonkorvausvelvollisuus ei ole ehdollisuuden puolesta puhuva seikka, jos se perustuu taloudellisen hyödyn tavoitteluun. A oli myös jo aikaisemmin tuomittu muista rikoksista ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja tämän jälkeen osallistunut avunantajana pitkän ajan kuluessa laajamittaisiin talous- ja elinkeinorikoksiin. (Tapani & Tolvanen 2011, 133–134)

5.2 Tekijän aikaisempi rikollisuus

Aikaisemmalla rikollisuudella tarkoitetaan lähinnä rikoksia, joista tekijä on tuomittu rangaistukseen ennen nyt tuomittavana olevaa rikosta. Uusimisperustetta ei ole tarkoitus tulkita kaavamaisesti niin, että tietty määrä aikaisempia rikoksia automaattisesti muodostaisi ehdollisen vankeusrangaistuksen esteperusteen. Aikaisempien rikosten lukumäärän ohella on esimerkiksi otettava huomioon uusimisenopeus. Mitä pidempi aika aikaisemmasta tuomiosta on kulunut, sitä pienempi merkitys sille olisi uusimisperustetta sovellettaessa annettava. (Melander 2015, 170)

Yhteinen rangaistus on tuomittava silloin, kun rikokset ovat ”käsillä” samalla kertaa eli, kun kysymys on samasta pääkäsittelystä ja tuomitsemistilanteesta. Käytännössä siis syntyy tilanteita, joissa rikoksentekijä syyllistyy useisiin rikoksiin, jotka muodostavat sellaisen ajallisen kokonaisuuden, että rikokset voitaisiin periaatteessa käsitellä yhdessä ja rikoksista voitaisiin tuomita samassa pääkäsittelyssä yhteinen rangaistus. Jos syytetty tuomitaan RL 7 luvun säännösten nojalla yhteiseen vankeusrangaistukseen useammasta samalla kertaa tuomittavasti rikoksesta, ei tekoja pidetä tekijän aikaisempana rikollisuutena. Jos samaan konkurrenssi-ryhmään kuuluvista eri rikoksista tuomitaan rangaistukseen kahdessa eri oikeudenkäynnissä, ensimmäisessä oikeudenkäynnissä käsitellyjä rikoksia ei myöskään voida pitää syytetyn aikaisempana rikollisuutena. Syytetty ei siis saa kärsiä vahinkoa tuomioistuinkäsittelyn sattumanvaraisesta hajaantumisesta. Tekijän aikaisempana rikollisuutena ei pidetä sellaiseen ajalliseen kokonaisuuteen kuuluvia rikoksia, jotka olisi periaatteessa voitu käsitellä yhdessä ja joista olisi voitu tuomita yhteinen rangaistus. (Tapani & Tolvanen 2011, 135)

Käytännössä eniten ongelmia aiheuttaa kysymys siitä, kuinka monta ehdollista vankeusrangaistusta tekijälle voidaan tuomita ennen kuin hänet tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Hallituksen esityksen (HE 44/2002 vp s. 206) mukaan arviointi tapahtuu kokonaisharkintana, jossa on otettava huomioon aikaisempien rikosten määrä, törkeys ja uusimisoikeus. Lähtökohtana voidaan kuitenkin pitää kriittistä suhtautumista useiden peräkkäisten ehdollisten vankeusrangaistusten tuomitsemiseen. (Tapani & Tolvanen 2011, 135–136)

Ratkaisussa KKO 1993:72 havainnollistuu uusimisoikeus ja muiden perusteiden punninnan merkitys lajinvalinnassa. A oli syyllistynyt törkeään rattijuopumukseen ja liikenteen vaarantamiseen. Raastuvanoikeus on tuominnut A:n törkeästä rattijuopumuksesta ja liikenteen vaarantamisesta 75 päiväksi ehdottomaan vankeuteen sekä korvaamaan valtiolle päihdetutkimuskustannukset 396 markkaa. A on samalla määrätty ajokieltoon. Hovioikeus pysyi raastuvanoikeuden päätöksessä. (KKO 1993:72)

A on lainvoimaisella päätöksellä aiemmin tuomittu törkeästä rattijuopumuksesta 2 kuukauden 15 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Nyt kysymyksessä oleviin tehtyihin törkeään rattijuopumukseen ja liikenteen vaarantamiseen A on syyllistynyt ehdollisen rangaistuksen koetusajana. Ottaen huomioon A:n teon vakavuuden ja vaarallisuuden sekä sen, että hän on toistamiseen lyhyessä ajassa syyllistynyt törkeään rattijuopumukseen, Korkein oikeus katsoo, että yleisen lainkuullaisuuden ylläpitämiseksi rangaistus täytyisi tuomita ehdottomana. Tätä arviointia ei muuta se, että A on tapahtuman jälkeen hakeutunut hoitoon alkoholismiin vuoksi ja, että pääesikunta on ryhtynyt irtisanomismenettelyyn, jossa A:n irtisanomisen puolustusvoimien majurin virasta on harkittavana hänen rikostensa johdosta. Korkeimman oikeuden vähemmistö olisi tuominnut rangaistuksen ehdollisena. Vähemmistön perusteluissa kiinnitettiin huomiota siihen, että irtisanomismenettelyn vireille tulon jälkeen A on sivuutettu ylennyksissä. Irtisanomisen johdosta hän menettäisi asuntonsa eikä enää voisi toimia upseerinkoulutustaan vastaavissa tehtävissä. Lisäksi A oli osoittautunut olevansa motivoitunut selvittämään ongelman sa hakeutumalla hoitoon. (KKO 1993:72)

Tästä ratkaisusta voisi tehdä sellaisen johtopäätöksen, että ehdollisen vankeusrangaistuksen koeajalla syyksilueta törkeästä rattijuopumuksesta tuomittaisiin säännönmukaisesti ehdoton vankeusrangaistus. Ratkaisussa RHO 2004:1 kuitenkin päädyttiin toisenlaiseen ratkaisuun. A oli syyllistynyt törkeään rattijuopumukseen. Hänet oli tuomittu 50 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Koeajan loppupuolella hän syyllistyi uudelleen törkeään rattijuopumukseen. Käräjäoikeus määräsi aikaisemmin tuomitun ehdollisen vankeusrangaistuksen täytäntöön pantavaksi ja tuomitsi siitä sekä uudesta tehdystä rattijuopumuksesta yhteisen kolmen kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen. Hovioikeus kuitenkin muutti käräjäoikeuden tuomiota siten, että A:lle tuomittiin uudesta törkeästä rattijuopumuksesta 75 päivän ehdollinen vankeusrangaistus ja oheisseuraamuksena 35 päiväsakkoa. Aikaisemmin tuomittua 50 päivän ehdollista vankeusrangaistusta ei määrätty täytäntöön pantavaksi. (Tapani & Tolvanen 2011, 138–139)

Tuomiota voitiin perustella sillä, että A oli tuomittu vain kerran aikaisemmin ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Kyse oli ollut samanlaisesta rikoksesta eli törkeästä rattijuopumuksesta, mikä osoitti A:n jatkaneen samanlaista rikollista toimintaa. Ehdollista vankeusrangaistusta puolsi kuitenkin se, että edellisen rikoksen tuomiosta oli yli vuosi aikaa. Lisäksi uusi rikos oli tehty koeajan loppupuolella. (Tapani & Tolvanen 2011, 139)

5.3 Alle 18-vuotiaana tehty rikos

Rikoslain 6 luvun 9§:n 2 momentin mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdotonta vankeutta, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Painavat syyt liittyvät ennen kaikkea rikoksen vakavuuteen, tekijän menettelyn moitittavuuteen tai, jos nuori syyllistyy lyhyen ajan sisällä toistuvasti uusiin rikoksiin. Jos vastaaja tuomitaan ehdottomaan vankeuteen, on perusteluista käytävä ilmi ne painavat syyt, jotka vaativat ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Nuorten ehdottomat vankeusrangaistukset voidaan tilastojen mukaan jakaa kolmeen ryhmään: 1) törkeät väkivaltarikokset, 2) laajat ja pitkäkestoiset omaisuusrikossarjat ja 3) sekalaisryhmä. (Tapani & Tolvanen 2011, 143–144)

Vankilaan joutuminen nuorena heikentää ratkaisevasti henkilön sosiaalisen selviytymisen mahdollisuuksia. Laitosrangaistuksen sosiaalista ennustetta huonontavia sivuvaikutuksia ovat muun muassa koulunkäynnin, ammattiopintojen tai työpaikkaharjoittelun keskeytyminen ja vieraantuminen kotiympäristöstä. Ehdollinen vankeus onkin asetettu selkeästi pääsäännöksi. Edellä mainittu ehdollista vankeutta koskeva kahden vuoden enimmäiskesto koskee kuitenkin myös alle 18-vuotiaana tehtyä tekoa. Näin myös alle 18-vuotiaan tekemästä rikoksesta tuomittu yli kahden vuoden vankeusrangaistus on aina ehdoton. (Melander 2015, 170–171)

Ehdollisen vankeusrangaistuksen puolesta puhuvia perusteita ovat nuoren elämäntilanteen positiivinen vakiintuminen, kuten irtautuminen aikaisemmasta rikoksiin altistavasti elinympäristöstä, työ- tai koulutuspaikan hankkiminen sekä ennuste nuoren kehittymisestä lainkuuliaisiksi kansalaiseksi. (Tapani & Tolvanen 2011, 143)

Ratkaisu KKO 1994:22 selventää painavien syiden tulkintaa. A ja B olivat murtautuneet rivitaloasuntoon, jossa oli äidin C:n lisäksi hänen kaksivuotias tyttärensä. A ja B olivat oven auettua tunkeutuneet väkisin sisään ja A oli ottanut C:stä otteen painaen kätensä hänen suulleen. A:n ja B:n saatua haltuunsa C:n lompakon he olivat ottaneet siitä noin 500 markkaa käteistä ja vaatineet, että C lähtee heidän kanssaan nostamaan lisää rahaa pankkiautomaatista. A ja B olivat uhanneet tappavansa C:n, jollei hän noudattaisi heidän käskyjään. A:n ja B:n oli katsottava otanteen väkisin C:n ja tämän lapsen mukaansa ja C:ltä ottamallaan avaimilla saaneen hänen henkilöautonsa luvatta käyttöönsä. C:n oli vaadittu nostaa rahaa 2 000 markkaa pitämällä lasta vankina autossa ja uhkaamalla tappaa tai viedä hänet pois, jollei C tottelisi. Käteisnoston jälkeen C lapsineen oli kuljetettu asumattomalle alueelle. Ulkona oli ollut sysipimeää ja lämpöä muutama aste. C ja lapsi olivat olleet tilanteeseen nähden vajavaisesti pukeutuneita. A ja B olivat jatkaneet luvattomasti matkaansa käyttöönottamallaan autolla ja A oli kuljettanut autoa ilman siihen tarvittavaa lupaa. (KKO 1994:22)

Kihlakunnanoikeus on katsonut jääneen näyttämättä, että A ja B olisivat pitämällä lasta huostassaan pakottaneet C:n nostamaan rahaa uhalla, ettei lasta muutoin va-

pautettaisi tai, että hänet surmattaisiin tai hänen terveyttään vahingoitettaisiin. Sen sijaan kihlakunnanoikeus on katsonut tämän menettelyn täyttävän pakottamisen tunnusmerkistön eli A ja B olivat ilman laillista oikeutta väkivallalla ja uhkauksilla pakottaneet C:n nostamaan automaattista rahaa. Tämän vuoksi ja ottaen huomioon, että A oli teon tehdessään ollut 15-vuotias, kihlakunnanoikeus on samalla, kun se on tuominnut myös B:n rangaistukseen, tuominnut A:n nuorena henkilönä osittain yksin teoin tehdyistä ryöstöistä, pakottamisesta ja ajo-oikeudetta ajosta 1 vuodeksi 1 kuukaudeksi vankeuteen. Rangaistus oli ehdollinen. (KKO 1994:22)

Hovioikeus on katsonut, että A:lle ja B:lle tuomitut rangaistukset olivat liian lieviä suhteessa edellä kuvatun rikoksen vahingollisuuteen sekä siitä ilmenneeseen tekojen syyllisyyteen. Tästä syystä niitä oli korotettava. Yleisen lainkuuliaisuuden ylläpitäminen edellytti, että myös A:lle tuomittu vankeusrangaistus määrätään ehdottomaksi. A:n nuorena henkilönä osittain yksin teoin tehdyistä ryöstöistä ja ajo-oikeudetta ajosta hovioikeus on tuominnut A:n kahdeksi vuodeksi ehdottomaan vankeuteen. (KKO 1994:22)

Ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain mukaan enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei yleisen lainkuuliaisuuden ylläpitäminen vaadi rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana. Alle kahdeksantoistavuotiaana tehdystä rikoksesta ei kuitenkaan saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. A on rikoksen tehdessään ollut 16-vuotias eikä häntä ei ole aikaisemmin tuomittu vankeusrangaistukseen. Asiakirjoista ilmenee, että A on tuomitun teon jälkeen työskennellyt vanhainkodissa ja ollut työssään tunnollinen ja luotettava. A:n menestymisestä vastaisessa elämässä ja hänen kehittymisestään lainkuuliaiseksi kansalaiseksi on muutoinkin esitetty myönteisiä arvioita, joita tukee myös se, ettei hänelle teosta kuluneen kahden vuoden aikana ole tullut uusia rikosrekisterimerkintöjä. Ottaen lisäksi huomioon A:n hänen rikoskumppaniaan vähäisemmän osuuden rikoksen täytäntöönpanossa Korkein oikeus katsoo, ettei tässä tapauksessa ole sellaisia painavia syitä, jotka vaatisivat rikoksen vakavuudesta ja siitä tuomitun rangaistuksen pituudesta huolimatta rangaistuksen määräämisen ehdottomaksi. A:lle tuomittu 2 vuoden vankeusrangaistus määrätään ehdolliseksi koetusajaksi. (KKO 1994/22)

5.4 Rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys

Rikoksesta ilmenevällä tekijän syyllisyydellä tarkoitetaan niin sanottua tekosyyllisyyttä. Huomiota ei tule kiinnittää esimerkiksi tekijän yleiseen elämäntapaan ja sen mahdolliseen moitittavuuteen vaan nimenomaan konkreettisesta teosta ilmenevään tekijän syyllisyyteen. Rikos voi esimerkiksi olla niin julmalla tai törkeällä tavalla toteutettu, että teosta ilmenevä tekijän syyllisyys estää rangaistuksen määräämisen ehdolliseksi, vaikka tuomittu vankeusrangaistus olisikin selkeästi alle kahden vuoden. (Melander 2015, 170)

Tapauksessa KKO 1993:12 A ja B olivat riisuneet asianomistajalta housut potkimalla ja lyömällä häntä nyrkein päähän ja sen jälkeen kaataneet maahan. Asianomistajan pikkusormea oli väännetty voimakkaasti, josta oli aiheutunut murtuma. B:n pidellessä asianomistajaa kiinni oli A väkivalloin työntänyt jääpaloja asianomistajan emättimeen ja kosketellut sukupuolielimistä, joihin oli tullut nirhaumia. Tämän jälkeen he olivat vielä nyrkein lyömällä ja potkimalla jatkaneet pahoinpitelyä tehostaen sitä voimakkailla uhkauksilla. Pahoinpitelyn jälkeen asianomistajan silmät oli sidottu ja hänet oli pakotettu menemään henkilöauton tavarasäiliöön, jossa häntä pidettiin kahdeksan kilometrin matkan. Kun asianomistaja ei ollut laskenut housujaan B:n käskystä huolimatta, olivat A ja B käyneet hänen kimppuunsa. Asianomistajan kaaduttua maahan, olivat A ja B vielä lyöneet häntä nyrkein ja potkineet päähän ja vartaloon aiheuttaen asianomistajalle monia pinnallisia ruhjevammoja. Pahoinpitely oli loppunut vasta, kun asianomistaja oli onnistunut saamaan siteen pois silmiltään ja paennut metsään. (KKO 1993:12)

Asianomistajaan kohdistunut pahoinpitely oli tehty erityistä raakuutta ja julmuutta osoittavalla tavalla. Teko oli lisäksi kohdistunut puolustuskyvyttömään henkilöön tämän ollessa kaatuneena maahan silmät sidottuina. A ja B olivat käyttäytyneet asianomistajaa kohtaan tavalla, joka oli antanut hänelle aiheen uskoa olleensa hengenvaarassa. Rikos oli kokonaisuudessaan vakavuudeltaan sellainen, että yleisen lainkuuliaisuuden ylläpitäminen edellytti A:n ja B:n tuomitsemista ehdottamaan vankeusrangaistukseen, vaikkei heitä ollut aikaisemmin rangaistu. (KKO 1993:12)

5.5 Lajinvalinta puolesta ja vastaan puhuvien seikkojen punnintana

Lajinvalinta ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välillä lienee parhaiten ymmärrettävissä *pro et contra* –argumentointina eli ehdottoman vankeuden puolesta ja vastaan puhuvien seikkojen punnintana. (Tapani & Tolvanen 2011, 139-140)

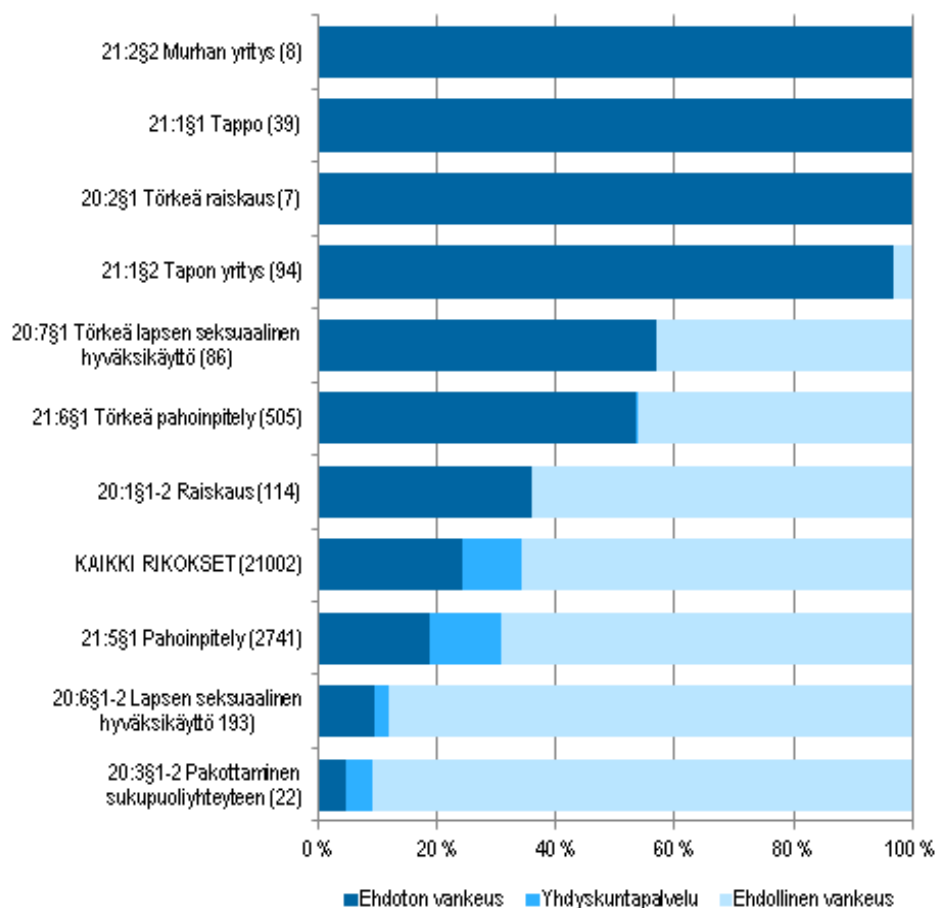
Ratkaisussa KKO 2010:18 A:n syyksi luettiin 16.6.2006–20.12.2007 välisenä aikana tehdyt 110 varkautta ja varkauden yritystä, kaksi maksuvälinepetosta, lievä pahoinpitely ja näpistys sekä ajalla 25.8.–28.9.2007 tehdyt yhdeksän liikennetuhoityön yritystä. Käräjäoikeus tuomitsi A:n yhteiseen yhden vuoden ja viiden kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen eikä hovioikeus muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. Korkein oikeus muutti tuomion ehdolliseksi ja sen lisäksi A määrättiin ehdollisen vankeuden koeajaksi valvontaan, koska hän oli rikokset tehdessään ollut alle 21-vuotias. (Tapani & Tolvanen 2011, 140)

Rangaistuksen määräämisen näkökulmasta olennaista oli se, miten korkein oikeus jäseni A:n kehitysvamman. Korkein oikeus otti kantaa siihen, miten A:n kehitysvamma vaikuttaa tuomitun vankeusrangaistuksen pituuteen. Asiassa esitetyn lääkärilausunnon mukaan A:n kehitysvamma johti siihen, että A:n kyky arvioida erilaisia tilanteita ja tekojen seurauksia jää huomattavasti alle hänen todellisen ikänsä (20–21 vuotta) edellyttämän tason. Asiassa esitettiin myös psykologin lausunto, josta ilmeni, että A:n kyky arvioida syy-seuraussuhteita on selvästi alentunut. A:n teot ilmensivät lähinnä ajattelemattomuutta ja ymmärtämättömyyttä, joten syyllisyyden astetta oli pidettävä tavallista vähäisempänä. Korkein oikeus päätyi edellä mainitussa punninnassa siihen, että A:n syyksi luetut rikokset eivät edellyttäneet ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitsemista. (Tapani & Tolvanen 2011, 140–141)

Rangaistuslajin valinnassa ehdollisen vankeuden tuomitsemista puolsivat seuraavat seikat: 1) ensikertalaisuus, 2) ikä, 3) kehitysvamman takia vähentynyt syyllisyys ja 4) oletus ehdottoman vankeusrangaistuksen haitallisuudesta tuomitun kehityksen ja sosiaalisen selviytymisen näkökulmasta. Ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista taas puolsivat: 1) rikosten suuri määrä ja 2) liikennetuhoitöi-

den yritysten lähtökohtainen vakavuus ja vaarallisuus. (Tapani & Tolvanen 2011, 139–141)

Ratkaisu osoittaa, että mittaamissyyllisyyttä alentava tekijä voi valintaa koskevassa harkinnassa johtaa siihen, että tekijälle on tuomittava ehdollisen vankeuden lisäksi jokin oheisseuraamus, joka tässä ratkaisussa oli koeaikainen valvonta. Kyse on erityispreveniivisten eli henkilöön liittyvien seikkojen vaikutuksesta lajinvaintaa koskevaan ratkaisuun. A tuomittiin ehdollisen vankeusrangaistuksen lisäksi koeajaksi valvontaan, koska hän oli rikoksen tehdessään alle 21-vuotias. Valvontaa oli puollettu henkilötutkinnassa erityisesti sillä perusteella, että A:lla oli huomattava riski syyllistyä uusiin rikoksiin. Näin ollen A:n katsottiin olevan ehdollisen vankeuden aikana tuen tarpeessa. (Tapani & Tolvanen 2011, 141)



Kuvio 2. Ehdottoman ja ehdollisen vankeuden sekä yhdyskuntapalvelun osuudet eräissä henki-, väkivalta- ja seksuaalirikostuomioissa 2013 (vankeusrangaistusten lkm) (Tilastokeskus 2013)

Vuonna 2013 lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomituista vankeusrangaistuksista 85 prosenttia oli ehdollisia. Myös valtaosa raiskauksesta (64 %) ja sukupuolilyhteyteen pakottamisesta (91 %) tuomituista saivat ehdollista vankeutta. Murhan yrityksestä, taposta ja törkeästä raiskauksesta tuomitut tuomittiin ehdottomaan vankeusrangaistukseen. (Tilastokeskus 2013)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen lajinvalintaan vaikuttavia tekijöitä. Halusin myös selvittää, onko vastaajilla mahdollisuus vaikuttaa vankeusrangaistukseensa, ja miten tulkinnanvaraista tai yksiselitteistä Suomen laki on vankeusrangaistustuomiota annettaessa.

Onnistuin tavoitteessani hyvin. Olen tyytyväinen siihen, että työni teoriaosuudessa käsitellyt asiat tulivat monipuolisesti esille työn empiirisessä osiossa oikeustapauksin. Olin tietoinen tutkimuksessa käsitellyistä oheisseuraamuksista, mutta vasta tutkimuksen tehtyäni ymmärsin, miten laaja valikoima erilaisia rangaistuksia oikeastaan on. Ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen ero ei ole niin jyrkkä, kuin ennen tutkimuksen tekemistä ajattelin. Oheisseuraamuksilla saadaan monipuolisesti tehostettua ehdollista vankeusrangaistusta, jos tehdyt rikokset eivät kuitenkaan edellytä ehdotonta vankeusrangaistusta.

Tutkimuksessa käytettyjen oikeustapausten avulla nähdään käytännössä se, että rangaistuksen lajinvalintaan vaikuttavia tekijöitä on todella paljon, ja päätöstä tehdessä täytyy käyttää kokonaisharkintaa. Tämän vuoksi onkin mahdollista, että eri oikeusasteet päätyvät eri ratkaisuihin. Myös tämä näkyi tutkimukseni oikeustapauksissa. Tämä herätti minussa ristiriitaisia tunteita erityisesti tilanteissa, joissa rangaistusta lievennettiin. Annetaanko vastaajille turhan paljon mahdollisuuksia yrittää lieventää rangaistustaan ja samalla myös lykätä tuomion saamista?

Epäilykseni siitä, että lajinvalinta rangaistusten välillä ei ole yksiselitteistä, vahvistui. Laki ei voi antaa selviä sääntöjä rangaistuksen lajinvalinnan tekemiseen. Jokainen tapaus on erilainen ja mahdollisia vaikuttavia asioita on lukuisia. Ennen tutkimuksen aloittamista minulla oli tunne, että mahdollisia vaikuttavia tekijöitä on jopa liikaa. Tutkimuksen jälkeen tunne vahvistui ja minut jopa yllätti niiden paljous. Toki tutkimus auttoi minua myös ymmärtämään sen, mihin niillä pyritään. Jokaiselle yritetään löytää oikeudenmukainen tuomio, jonka avulla hän saa parhaat mahdolliset valmiudet ja opastukset elää tässä yhteiskunnassa.

LÄHTEET

Kirjat

Bouch J. & Frände D. 2008. Suomen rikosoikeus: Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvens Print

Kurki L., Kurki-Suutarinen M. & Taruvuori K. 2010. Muurien sisällä: Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy - Juvens Print

Lappi-Seppälä T. 2000. Rikosten seuraamukset. Porvoo. WERNER SÖDERSTRÖM LAKITieto OY

Lappi-Seppälä T. 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Helsinki. Yliopistopaino

Melander S. 2015. Rikosoikeuden peruskysymyksiä. Helsingin yliopistollinen oikeustieteellinen tiedekunta.

Mohell U. & Pajuoja J. 2006. Vankeuspaketti: Vankeinhoidon kokonaisuudistus käytännössä. Tallinna. Helsinki. Tietosanoma Oy.

Salminen M. & Toivonen K. 2002. Vankeinhoidon perusteet. Vankeinhoidon koulu- ja tutkimuskeskus. Tietosanoma Oy.

Suomen laki 2009. Rikosoikeus. Helsinki. TALENTUM MEDIA OY

Tapani J. & Tolvanen M. 2011. Rikosoikeus, rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Helsinki. Talentum.

Elektroniset julkaisut

Tilastokeskus 2014: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset. Verkkojulkaisu. 2014. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 20.11.2015.
http://tilastokeskus.fi/til/syyttr/2014/syyttr_2014_2015-09-30_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2013: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset, Verkkojulkaisu. 2013, 1. Katsausrangaistuksiin 2013 (Korjattu 15.4.2015) Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 21.11.2015. http://www.stat.fi/til/syyttr/2013/syyttr_2013_2014-12-16_kat_001_fi.html

Lait

L 14.6.2001/520 Rikoslaki

L 128/1995 Rangaistusten täytäntöönpanolaki